

TARTU ÜLIKOOL  
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND  
AJALOO JA ARHEOLOOGIA INSTITUUT  
UUSIMA AJA OSAKOND

Andres Jaan Vainura

**ETNILISUS KUI KONFLIKTIALLIKAS ISESEISVAS NIGEERIAS 20. SAJANDIL**

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Karin Veski, PhD

TARTU 2025

## **ANNOTATSIOON**

Käesolev lõputöö analüüsib etniliste konfliktide põhjuseid, päästikuid ja korduvaid mustreid iseseisvas Nigeerias 20. sajandil. Töö keskendub etnilisuse rollile poliitiliste ja sotsiaalsete pingete kujunemisel, käsitledes koloniaalajastu pärandit, institutsionaalset ebastabiilsust ning loodusvarade, eriti nafta ümber kujunenud võimuvõitlust. Töö toetub Stefan Wolffi konfliktimudelile ning kasutab kvalitatiivset juhtumianalüüsi, keskendudes Biafra sõjale ja konfliktidele Nigeri delta piirkonnas. Töö järeldeb, et Nigeeria etnilised pinged ei ole üksnes identiteedipõhised, vaid suuresti majanduslikult ja poliitiliselt motiveeritud. Etnilisus toimib pigem instrumendina võimu ja ressursside ümber toimuvates pingetes.

**Märksõnad:** Nigeeria, etniline konflikt, kolonialism, nafta

## SISUKORD

|   |    |
|---|----|
| Sissejuhatus.....   | 4  |
| 1. UURIMUSE TEOREETILINE RAAMISTIK.....   | 7  |
| 1.1 Etnilisuse mõiste ja teoreetiline käsitlus.....                                   | 7  |
| 1.2 Etniliste konfliktide põhjused, päästikud ja korduma kippuvad mustrid.....        | 8  |
| 2. ETNILISUS KUI KONFLIKTI ALLIKAS NIGEERIAS .....                                    | 11 |
| 2.2 Koloniaalpoliitika sotsiaalne jaotusefekt: etniline ebavõrdsus ja vastasseis..... | 15 |
| 2.3 Etnilisuse roll ja mõju Nigeeria sise poliitikas.....                             | 17 |
| 2.3.1 Sõjaväeline diktatuur ning selle roll etniliste konfliktide puhkemises.....     | 19 |
| 2.3.2 Tsiviilvalitsuse taastamine ja konfliktide jätk.....                            | 20 |
| 2.4 Etnilisuse roll ja mõju Nigeeria välis poliitikas .....                           | 21 |
| JÄRELDUSED .....  | 23 |
| KOKKUVÕTE .....   | 24 |
| KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS.....   | 25 |
| Summary.....  | 30 |

## Sissejuhatus

Tänapäevasel kujul loodi Nigeeria 1914. aastal, kui Frederick John Lugardi (1858–1945) juhtimisel ühendati põhja- ja lõunapiirkonna protektoraadid. Koloniaalne diskursus on kujundanud eksliku arusaama, et Aafrika ühiskondadel, sealhulgas Nigeerial, puudus eelkoloniaalsel perioodil poliitiline organiseeritus. Tegelikkuses eksisteerisid seal aga juba väljakujunenud riigid või olid need kujunemas. Värskest moodustatud Nigeeria koloonia hõlmas sajandeid eksisteerinud kuningriike, nagu jorubade Ife ja Oyo, fulanide Sokoto kalifaat ning hausade linnriigid, millest suurim oli Katsina. Suurbritannia loodud koloniaalriik ühendas enam kui 250 etnilist rühma, kelle omavahelist ajalugu iseloomustasid konfliktid maa ja ressursside üle või kelle vahel puudus varasem kontakt sootuks. Seetõttu seisis 1960. aasta 1. oktoobril Briti impeeriumist iseseisvunud Nigeeria silmitsi eksistentsiaalse küsimusega: kuidas kujundada sidus ja toimiv riik? Kahjuks ei ole sellele küsimusele siiani lõplikku vastust leitud.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk on analüüsida iseseisva Nigeeria 20. sajandi etno-religioosete konfliktide põhjuseid ja korduvaid mustreid ning selgitada etnilisuse rolli nende konfliktide kujunemises. Töö pakub välja omapoolse vaatenurga, mis täiendab senist käsitlust, asetades suurema rõhu etnilisuse instrumentaliseerimisele ning loodusressursside jagamisega seotud konfliktimustritele. Samuti käsitletakse riigi ajaloos kehtinud valitsemissüsteemide puudujääke ning võimalikke lahendusi, mis võiksid aidata realiseerida Nigeeria arengupotentsiaali.

Metodoloogilise raamistikuna on kasutusel Stefan Wolffi (sнд 1969) teoses *Ethnic Conflict: A Global Perspective* kirjeldatud konfliktimudel. Sellele tuginedes rakendatakse kvalitatiivset, juhtumipõhist lähenemist, analüüsides iseseisva Nigeeria 20. sajandi etnilisi konflikte ning sellega seotud ühiskondlikke protsesse.

Tänapäevaseid Nigeeria arengut takistavaid tegureid seostatakse sageli riigi koloniaalajaga, mis kestis aastatel 1861–1960 ning jättis püsiva jälje riigi sisepoliitikasse ja sotsiaalsesse ülesehitusse. Koloniaalpoliitika suurimaks pärandiks võib pidada kunstlikke piire, mis ühendasid üheks territooriumiks eri keele, kultuuri ja ajaloo etnilised rühmad. Aafrika ja rahvusvahelised teadlased on sageli liigselt taandanud tänapäevased probleemid üksnes koloniaalperioodile.

Näiteks on koloniaalpiire pidanud peamiseks probleemiks Basil R. Davidson (1914–2010), Ogbo U. Kalu (1942–2009) ja Adebayo Oyebade.

Davidson on näide uurijast, kes seob Aafrika riikide tänase kehva olukorra koloniaalajastul kehtestatud piiridega.<sup>1</sup> Kuigi on tõsi, et kunstlikud piirid ei ole toetanud Aafrika riikide arengut, ei saa kõiki tänapäevaseid probleeme nendele taandada, sest riikide kontekst ja ajaloolised arengud on erinevad. Kalu, Nigeeriast pärit teoloog ja ajaloolane, on keskendunud oma töödes peamiselt usulise mõju ja kristliku misjonitöö rolli uurimisele Lääne-Aafrika ja Nigeeria koloniaalperioodil. Tema käsitlused ei rõhuta niivõrd koloniaalpiiride mõju, vaid keskenduvad kolonialismi mõjule kohalikele kultuuridele.<sup>2</sup> Siinkohal ei saa täielikult nõustuda Kalu seisukohtadega. Koloniaalperioodile eelnenud uskumuste ja praktikate, sealhulgas kannibalismi ja orjapidamise kriitikat võib pidada õigustatuks. Need äärmuslikud näited osutavad olukordadele, kus Briti võim otseselt sekkus igbode kultuuriruumi. Samas on mitmed uurijad, sealhulgas Kalu, rõhutanud, et Briti koloniaalpoliitika peamine eesmärk ei olnud kultuuriline moderniseerimine ega hariduse edendamine, vaid majandusliku kasu maksimeerimine. Sellest lähtuvalt oli sekkumine kultuuripraktikatesse pigem selektiivne.

Etnilisuse ja sellega kaasnevate konfliktide uurimisel Aafrikas, eriti Nigeerias, on esile kerkinud erinevaid vaatenurki. Näiteks Peter Ekeh (1937–2020) ja Wole Soyinka (sünd 1934) peavad iseseisva Nigeeria probleemide peamiseks allikaks mitte niivõrd kolonialismi pärandit, vaid ebakompetentseid ja korrumppeerunud poliitikuid. Ekeh eristab Nigeeria ühiskonnas kahte sfääri: üks põhineb traditsioonilistel, suguluspõhistel väärtustel, teine aga koloniaalajastul loodud riiklikel institutsioonidel. Tema hinnangul põhjustavad nende kahe sfääri erinevad moraalsed väärtused ja kohustused süsteemset korrupsiooni ning muudavad riigivalitsemise keeruliseks ja ebaefektiivseks.<sup>3</sup> Uurijad on keskendunud peamiselt kolonialismi mõjule majanduses, etniliste konfliktide ja sotsiaalpoliitiliste kriiside analüüs on sageli jäänud tagaplaanile. Käesolevas lõputöös keskendun põhiliselt just etnilisusele kui nende konfliktide allikale.

---

<sup>1</sup> Davidson, B. *The Black Man's Burden: Africa and the Curse of the Nation-state*, James Currey, 1992

<sup>2</sup> Kalu, O. U. *The Embattled Gods: The Christianization of Igboland, 1841–1991*. Africa World Press, 2003.

<sup>3</sup> Ekeh, P. P. "Colonialism and the Two Publics in Africa: A Theoretical Statement." *Comparative Studies in Society and History* 17, no. 1 (1975): 91–112.

Töö koosneb kahest peatükist, mis jagunevad alapeatükkideks. Esimene peatükk annab teoreetilise ülevaate etnilisuse mõistest ja selle rollist globaalsetes konfliktides, liikudes seejärel Aafrika ja lõpuks Nigeeria konteksti. Käsitluse alla tulevad ka etniliste konfliktide olemus ja korduvad mustrid. Teine peatükk keskendub Nigeeria juhtumianalüüsile. See algab lühikese ülevaatega riigi koloniaalajaloost (1861–1960), mida sageli nähakse tänapäevaste probleemide ühe lähtepunktina, ning liigub edasi iseseisvuse järgsete etniliste konfliktide ja nende mõju analüüsile riigi sise- ja välispoliitikas.

# 1. UURIMUSE TEOREETILINE RAAMISTIK

## 1.1 Etnilisuse mõiste ja teoreetiline käsitus

Etnilisus on mitmetahuline mõiste, mille üheks mõjukamaks määratlejaks on ajaloolane ja sotsioloog Michael Mann (sünd 1943). Tema käsitluses on etnilisus identiteedi vorm, mis põhineb ühisel kultuuril, ajaloolisel, keelel ja tajutaval põlvnemisel. See identiteet võib eksisteerida ka väljaspool või enne riiklike struktuuride teket.<sup>4</sup> Mann eristab etnilisust rahvuslusest, rõhutades, et etniline kuuluvus ei ole iseenesest konfliktiallikas.<sup>5</sup> Käesolev töö toetub Manni käsitlusele, kuna see võimaldab analüüsida etnilisust laiemas kontekstis, mitte ainult rahvusriigi raamistikus.

Etnilisuse uurimisel on välja kujunenud kolm põhilist teoreetilist lähenemist: primordialism, instrumentalism ja konstruktivism. Käesolev töö lähtub peamiselt konstruktivistlikust ja instrumentalistlikust käsitlusest.

Primordialistliku vaate kohaselt on etniline kuuluvus loomulik, kaasasündinud ja emotsionaalselt laetud nähtus. Seda lähenemist esindab hästi Clifford Geertz (1926-2006), kes peab etnilisi seoseid sügavalt juurdunuks ning raskesti muudetavateks. Sellest vaatenurgast lähtudes on konfliktid eri rühmade vahel peaaegu paratamatud.<sup>6</sup>

Instrumentalistliku käsitluse kohaselt on etniline identiteet poliitiline tööriist, mida eliidid kasutavad teadlikult võimu, ressursside või toetuse saavutamiseks. Paul Brass (1936-2022) on selle suuna üks tuntumaid esindajaid, kes rõhutab, et etnilisus ei ole püsiv, vaid seda kujundatakse ja kasutatakse vastavalt strateegilistele vajadustele.<sup>7</sup>

Konstruktivistlik lähenemine, mida on arendanud teiste seas Benedict Anderson (1936-2015), käsitleb etnilist identiteeti kui sotsiaalset konstruktsiooni. See identiteet ei ole staatiline, vaid muutub vastavalt ühiskondlikule ja ajaloolisele kontekstile. Andersoni kuulus kontseptsioon

---

<sup>4</sup> Mann, M. *The Dark Side of Democracy: Explaining Ethnic Cleansing*, Cambridge University Press, 2005, lk 36–38

<sup>5</sup> Mann, M. *The Dark Side of Democracy: Explaining Ethnic Cleansing*, Cambridge University Press, 2005, lk 41

<sup>6</sup> Geertz, C. "The Integrative Revolution: Primordial Sentiments and Civil Politics in the New States", teoses: *Old Societies and New States*, Free Press, 1963, lk 105–157

<sup>7</sup> Brass, P. R. *Ethnicity and Nationalism: Theory and Comparison*. Sage Publications, 1991, lk 69–71

„kujuteldavatest kogukondadest” laiendab seda arusaama ka rahvuseluse mõistmiseks, määratledes rahvuseid kui sümboliseelt loodud ja kollektiivselt ette kujutatud kogukondasid.<sup>8</sup>

## **1.2 Etniliste konfliktide põhjused, päästikud ja korduma kippuvad mustrid**

Etnilised konfliktid on keerukad nähtused, mille juured ulatuvad sügavale ühiskondade ajaloolistesse, poliitilistesse ja majanduslikesse struktuuridesse. Etnilisus kui identiteet ei vii iseenesest vägivalalani, kuid teatud tingimustel võib see muutuda konfliktistruktuuri keskseks osaks. Konfliktide tekkimise tõenäosus suureneb eelkõige olukorras, kus etniline kuuluvus kattub sotsiaalse ja majandusliku ebavõrdsuse, poliitilise tõrjutuse või turvatunde puudumisega.

Wolffi käsitlus jaotab etniliste konfliktide põhjused kolme kategooriasse: baaspõhjused, otsesed päästikud ja rahvusvahelised tegurid. Baaspõhjused hõlmavad pikaajalisi struktuurseid tegureid, nagu ajaloolised traumad, koloniaalpärand, institutsionaalsed puudujäägid ning majanduslik ebavõrdsus ja poliitiline marginaliseeritus. Otseseks päästikuteks võivad olla valimised, provokatiivne retoorika, repressioonid või vägivaldsed juhtumid, mis loovad ägeda kriisilukorra. Rahvusvahelised tegurid võivad hõlmata naaberriikide sekkumist, relvade levikut, välisjõudude huvisid või geopoliitilist survet, mis mõjutavad konflikti kulgu ja kestust.<sup>9</sup>

Oluline on rõhutada, et need tegurid ei toimi eraldiseisvalt. Konfliktid tekivad tavaliselt nende koosmõjus: struktuurne ebastabiilsus loob soodsa pinnase, millele konkreetne vallandav sündmus annab vahetu tõuke. Esmalt toimub identiteedi mobiliseerimine, millele järgneb poliitiline polariseerumine ning lõpuks füüsilise vägivalda eskalatsioon. Nende faaside kulg võib olla kiire või aastatepikkune, sõltuvalt ühiskonna struktuurist, meediaruumist ja eliidi rollist. Konflikti kestust ja ulatust mõjutavad sageli ka kollektiivne mälu ning ajalooline narratiiv, mille kaudu rühmad kujundavad oma arusaama õiglusest ja ohvriks olemisest. Etnilised konfliktid ei ole pelgalt kultuuriliste erinevuste tagajärg, vaid seotud võimu, ressursside ja esindatuse tajutud ebaõiglase jaotumisega. Ajaloolised haavad, institutsionaalsed nõrkused ja poliitiline instrumentaliseerimine loovad tingimused, kus konflikt võib eskaleeruda vägivaldseks.

---

<sup>8</sup> Anderson, B. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Verso, 1983, lk 6–7

<sup>9</sup> Wolff, S. *Ethnic Conflict: A Global Perspective*, Oxford University Press, 2006

Konflikti mõistmisel on kasulik rakendada ka relatiivse deprivatsiooni teooriat, mille arendas Ted Robert Gurr (1936-2017). Selle kohaselt muutuvad inimesed vägivaldsemaks siis, kui nad tajuvad olulist lõhet oma ootuste ja tegeliku olukorra vahel. Kui see tajutud ebaõiglus langeb kokku etnilise kuuluvuse alusel kujunenud gruppide kogemusega, võib see viia kollektiivse rahulolematuse ja poliitilise mobilisatsioonini, mis eskaleerub konfliktiks.<sup>10</sup>

### 1.3 Etnilisuse tähtsus globaalselt ja Aafrikas

Etnilisus on pealtnäha üks põhilisi konfliktiallikaid maailmas. Konfliktid kipuvad puhkema piirkondades, kus riigipiirid ei peegelda tegelikku etniliste gruppide jaotust. Euroopa näitel on veel värskelt meeles Balkani sõjad, samuti näitavad Lähis-Idas toimuvad konfliktid, et tugevalt juurdunud etnilise identiteediga rühmade vahel võivad vägivaldpuhangud kergesti eskaleeruda.. 1996. aastal avaldas Samuel Huntington (1927-2008) oma teose “Tsivilisatsioonide kokkupõrge“, milles ta väitis, et 21. sajandi konfliktid ei tulene enam niivõrd ideoloogilistest vastuoludest, vaid kultuurilistest ja etnilistest erinevustest.<sup>11</sup> Kuigi Huntingtoni lähenemist on kritiseeritud liigselt lihtsustatud käsitluse tõttu, tõi ta esile olulise tähelepaneku: kultuuriliste ja etniliste piiride poliitiline potentsiaal on konfliktide analüüsis keskse tähtsusega.

Aafrika on üks maailma etniliselt mitmekesisemaid piirkondi. Koloniaalajastul kehtestatud kunstlikud piirid liitsid sageli vastandlikke rahvaid või lõhestasid ajalooliselt ühtsed kogukonnad, tuues kaasa pikaajalise institutsionaalse ebastabiilsuse.<sup>12</sup> Koloniaalvõimud kasutasid sageli eelistuspoliitikat, andes teatud gruppidele eelised hariduses ja halduses. See lõi püsivad sotsiaalsed ja poliitilised hierarhiad, mis püsivad ka pärast iseseisvumist.

Etnilist kuuluvust hakati üha enam kasutama poliitilise mobiliseerimise tööriistana, mis muutis selle osaks kliendisuhetest ja korruptiivsest võimumängust. Sotsioloog Richard A. Joseph (sünd 1945) kirjeldab seda nähtust mõistega *prebendalism*, viidates ametikohtade ja ressursside

---

<sup>10</sup> Gurr, T. R. *Why Men Rebel*, Princeton University Press, 1970

<sup>11</sup> Huntington, S. P. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. New York, NY: Simon and Schuster, 1996

<sup>12</sup> Herbst, J. *States and Power in Africa: Comparative Lessons in Authority and Control*, Princeton University Press, 2000, lk 3-31

jaotamisele etnilise kuuluvuse alusel. Tema hinnangul kujunesid ka iseseisvusjärgsed parteid sageli etniliste rühmade esindajatena, mille kaudu kinnistati klientelistlik poliitiline süsteem ja säilitati võim etniliste võrgustike kaudu.<sup>13</sup>

Sotsioloog Donald Horowitz (sünd 1939) on rõhutanud, et Aafrika etnilised konfliktid on sageli seotud rühmade vahelise konkurentsiga võimu ja ressursside üle. Nullsummamõtlemise korral, kus ühe grupi võit tähendab automaatselt teise kaotust, muutuvad valimised Aafrikas sageli äärmiselt pingeliseks ja konfliktohtlikuks.<sup>14</sup> See probleem on eriti terav riikides, kus puuduvad usaldusväärsed institutsioonid ja kus vähemuste kaitse ei ole tagatud.

Aafrika kontekstis on keskse tähtsusega ka kollektiivne mälu. Paljud etnilised rühmad mäletavad kolonialismi perioodil või vahetult pärast iseseisvumist kogetud ebaõiglust: repressioone, vägivaldaakte või institutsioonilisest elust kõrvale jäämist. Need mälestused võivad kergesti muutuda identiteedipõhise mobiliseerimise allikaks, eriti olukordades, kus tajutakse, et olukord ei ole pärast iseseisvumist paranenud – vaid lausa halvenenud. Selline mõttelaad esineb tihti just väiksemate etniliste gruppide seas nagu ibibiod, kanuurid ja nuped.<sup>15</sup>

Kokkuvõttes tuleb etnilisi konflikte Aafrikas mõista ajaloolise, institutsionaalse ja poliitilise konteksti kaudu. Need ei tulene üksnes kultuurilistest või keelelistest erinevustest, vaid sügavast võitlusest ligipääsu pärast võimule, ressurssidele ja julgeolekule. Seda võitlust võimendab kolonialismi pärand ja riikide võimekus või võimetus pakkuda õiglast ja kaasavat valitsemist.

---

<sup>13</sup> Joseph, R. A. *Democracy and Prebendal Politics in Nigeria: The Rise and Fall of the Second Republic*, 1987, Cambridge University Press

<sup>14</sup> Horowitz, D. L. *Ethnic Groups in Conflict*, University of California Press, 1985

<sup>15</sup> Central Intelligence Agency "Africa: Nigeria", <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/nigeria/>

## 2. ETNILISUS KUI KONFLIKTI ALLIKAS NIGEERIAS

### 2.1 Koloniaalvõimu kujunemine ja halduskorraldus Nigeerias

Et mõista Nigeeria iseseisvusjärgsete (1960–2000) etno-religioosete konfliktide mustreid, on oluline uurida koloniaalajastu mõju riigi sotsiaalpoliitilisele ülesehitusele ja etnilistele suhetele. See eeldab lühikest sissevaadet Nigeeria eelkoloniaalsesse ühiskonnakorraldusse ning Suurbritannia koloniseerimisprotsessi kulgu. Olulised on küsimused, kuidas koloniaalvõim mõjutas etnilisi hierarhiaid, kujundas poliitilisi ja majanduslikke prioriteete ning millised institutsionaalsed jooned jäid püsima ka pärast iseseisvumist. Käesolevas peatükis käsitletaksegi koloniaalvõimu kujunemist ja selle struktuurset mõju erinevatele piirkondadele ning etnilistele rühmadele.

Suurbritannia koloniaalvõim Nigeerias sai alguse Lagose koloonia rajamisega, mis liideti ametlikult Briti impeeriumiga 1861. aastal. Pärast sõjalise jõuga ähvardamist oli Lagose valitseja Dosunmu (c. 1823 – 1885) sunnitud alla kirjutama *Lagos Treaty of Cession* lepingule, millega Suurbritannia kroon kindlustas oma kohaloleku tänapäeva Nigeeria aladel.<sup>16</sup> Kuigi enne seda oli piirkonnas tegutsenud misjonäre, maadeavastajaid ja kaupmehi, oli see esimene ametlikult Suurbritannia kontrolli alla läinud territoorium. Briti võim legitimeeriti osaliselt humanitaarkaalutlustega, kuna Lagose hõivamist õigustati orjakaubanduse peatamise vajadusega. Samas oli Lagos ka oluline tugipunkt kaubanduse edendamiseks.<sup>17</sup> Briti huve ohustasid aga Yoruba kodusõjad (1789–1893) ehk Oyo impeeriumi kokkuvarisemisest tingitud väikeste vahedega toimunud kokkupõrked Edela-Nigeerias, mis olid periooditi vägivaldsed ja takistasid Suurbritannia kaubandust.<sup>18</sup> 1865. aastal sekkus Lagose kuberner John H. Glover (1829-1885) konflikti ning leidis, et egba rahvas, kes oli maksustanud Ibadani kaupmehi, piiranud nende ligipääsu rannikule ja rünnanud Ikorodut, oli olukorra eest vastutav. Konflikti kiireks lahendamiseks kasutas Glover suurtükiteid, mis tähistas brittide aktiivse sekkumise algust kohalike konfliktidesse ja poliitikasse. Gloverist kujunes Yoruba poliitikas keskne vahendaja,

---

<sup>16</sup> Smith, R. S. *Lagos Consulate, 1851-61*, Macmillan, 1979, lk 140-141

<sup>17</sup> Crowder, M. *The story of Nigeria*, Faber and Faber, 1978, lk 169

<sup>18</sup> Peel, J. D. Y. *Religious Encounter and the Making of the Yoruba*, Indiana University Press, 2003, lk 27-31

kelle kaudu lahendati kohalikke vaidlusi, vägivaldsed konfliktid aga jätkusid, mõjutades kaubandust.<sup>19</sup>

1878. aastaks tegutses Nigeri jõel neli suurt Briti kaubandusettevõtet, kuid nende tegevust raskendas kohalike hõimude vastasseis ning ettevõtete omavahelise koostöö puudumine. 1879. aastal ühendati need ettevõtted George Dashwood Goldie Taubmani (1846–1925) juhtimisel Ühendatud Aafrika Kompanii (*United African Company*) nimeliseks kompaniiks, mille lõplikuks nimeks sai Kuninglik Nigeri Kompanii (*Royal Niger Company*, edaspidi RNC). RNC peakorter rajati Lokoja linna, mis asus enam kui 100 kilomeetrit sisemaal, ning seal algas kaubanduse monopoliseerimine. Ettevõtte sõlmis kohalike valitsejatega lepinguid, mis sundisid neid kauplema vaid RNC-ga. Sageli olid need lepingud valitsejatele raskesti mõistetavad ning sisuliselt tähendasid need autonoomia loovutamist.<sup>20</sup>

1884–1885. aasta Berliini konverentsi ajaks oli RNC allkirjastanud üle 400 lepingu kohalike juhtidega, mis aitas Suurbritannial kindlustada oma nõudlusõiguse Nigeeria aladele. Lisaks omas RNC relvastatud laevastikku, mida kasutati vastupanu osutanud hõimude vastu või nende juhtide kukutamiseks, kes ei täitnud lepingutingimusi.<sup>21</sup> RNC tegevus oli seega Suurbritannia koloniaalambitsioonide jaoks mänginud hindamatut rolli ja praktiliselt taganud Suurbritannia jaoks Nigeeria omamise tunnustuse.<sup>22</sup>

Pärast Berliini konverentsi kiirenes Lõuna-Nigeeria sõjaline allutamine. 1892. aastal sai Suurbritannia sihtmärgiks Yoruba aladel asunud Ijebo kuningriik, mis püüdis piirata Briti kaubandust. Briti poolel võitlesid peamiselt hausa päritolu kohalikud sõdurid, kes olid saanud parema väljaõppe ja relvastuse. 1892. aastaks oli enamik Yoruba aladest Suurbritanniale allutatud, britid peatasid seega piirkonnas üle sajandi kestnud konflikti. Kohalik elanikkond tervitas sageli Briti võimude sekkumist, kuna see lõpetas kohati kümnendeid või isegi kauem kestnud konfliktid

---

<sup>19</sup> Crowder, M. *The story of Nigeria*, Faber and Faber, 1978, lk 171-173

<sup>20</sup> Afeadie, P. A. *The Hidden Hand of Overrule: Political Agents and the Establishment of British Colonial Rule in Northern Nigeria, 1886–1914*. York University, 1996, lk 12-13

<sup>21</sup> Hermann, R. *Empire Builders and Mushroom Gentlemen: The Meaning of Money in Colonial Nigeria*, *The International Journal of African Historical Studies*, vol. 44, no. 3, 2011, pp. 393–413, lk 407 *JSTOR*, <http://www.jstor.org/stable/23267203>. Accessed 4 July 2024.

<sup>22</sup> Montgomerie, W. N. M. *Nigeria under British rule*, New York, Barnes & Noble, 1965, lk 95

ning tekitas neis kindlustunnet. 1893. aastaks allkirjastasid ka viimased autonoomsed piirkonnad Yoruba aladel lepingud, millega nad liideti Lagose protektoraadiga.<sup>23</sup>

1900. aastal viidi Suurbritannia poolt läbi haldusreform, millega ühendati Nigeri ranniku protektoraat ja osa RNC kontrolli all olnud territooriumist, moodustades Lõuna-Nigeeria protektoraadi, reformi eesmärk oli parandada kolooniate logistikat. 1906. aastal liideti sellega ka Lagose koloonia, millega konsolideeriti Suurbritannia võim Lõuna-Nigeerias.<sup>24</sup> Tänapäeva Ida-Nigeeria aladel oli märkimisväärse mõjuga igbode haruhõim aro rahvas. Arode konföderatsioon eksisteeris juba 17. sajandi keskpaigast ning püsis suhteliselt stabiilsena. Eriti tuntud oli aro rahva oraakel, kes resideeris pealinnas Arochukwus. Arod olid võõrvõimu laienemise vastu ning koondusid ühise vastase vastu, kasutades oma usulisi väärtusi kaubanduskeeldude ja piirangute õigustamiseks.<sup>25</sup>

Kuigi ametlikuks põhjuseks arode vastu sõja kuulutamiseks oli orjanduse likvideerimine, oli sõja kuulutamise taga põhiliselt monetaarne motiiv ehk vajadus maha suruda arode sõjaline vastupanu Briti kaubanduse laienemisele.<sup>26</sup> Pärast aastatepikkust ebaõnnestunud diplomaatilist lähenemist alustasid britid 1901. aastal arode vastu sõda, mis lõppes 1902. aastal arode hävitava lüüasaamisega. 24. detsembril 1901 sisenesid Briti väed Arochukwusse, hukates kohalikud pealikud ja kõrvaldades oraakli võimult. Selle sündmusega hävitati üks Ida-Nigeeria stabiilsemaid keskusi.<sup>27</sup> Kohalik vastupanu jätkus ülestõusudena kuni 1918. aastani. Kuigi koloniaal-Nigeeria territoorium saavutati täielikult alles 1911. aastal, kui sellega liideti nri rahvaste alad, võib 1906. aastat pidada tegelikult daatumiks, mil Briti administratsioon muutus efektiivseks kogu tänapäeva Nigeeria piires. Kuigi Põhja- ja Lõuna-Nigeeria protektoraadid ühendati ametlikult 1914. aastal, säilis nende eraldiseisev administratiivne kord. Oluline on märkida, et britid ei sekkunud üldjuhul kohalike elanike usku, kultuuri ja eluviisidesse väljaspool misjonäride tegevust, sest nende peamiseks eesmärgiks oli kaubandus. Erandiks olid orjandus, kannibalism, kaksikute tapmine ja

---

<sup>23</sup> Crowder, M. The story of Nigeria, Faber and Faber, 1978, lk 176; Tamuno, Tekena N. The evolution of the Nigerian state; the southern phase, 1898-1914, Longman, 1972, lk 14

<sup>24</sup> Carland, J. M. The Colonial Office and Nigeria, 1898–1914. Hoover Institution Press, 1985, lk 50

<sup>25</sup> Crowder, M. The story of Nigeria, Faber and Faber, 1978, lk 231

<sup>26</sup> Afigbo, A. E. The Abolition of the Slave Trade in Southeastern Nigeria, 1885–1950. University of Rochester Press, 2006, lk 44

<sup>27</sup> Oyedokun, O. D. The Anglo-Aro War: How the British Used an Anti-Slavery Campaign to Conquer Part of Igboland, Africa Rebirth, 24.10.2023

muud tavad, mida britid pidasid vastuvõetamatuteks ning püüdsid välja juurida. Nende vastuvõetamatute nähtuste likvideerimist kasutati aga kohati vabandusena, et kohalikke alistada.<sup>28</sup>

Põhja-Nigeeria protektoraadiks nimetati koloniaalvõimu poolt liitmata jäänud RNC kontrolli all olnud põhjapoolsed alad, mille edasise koloniseerimise eesmärk oli laiendada põhja suunas. Põhja-Nigeeria koloniseerimine erines märkimisväärselt Lõuna-Nigeeriast. Lõunas eksisteeris enne koloniaalvägede saabumist suuresti killustunud poliitiline olukord, kus valitsesid arvukad väiksemad kuningriigid, mille vahel esines arvukalt konflikte, orjakaubanduse ja muude majanduslike ressursside üle konkureerimisest.<sup>29</sup> Põhja-Nigeerias oli olukord märksa lihtsam, kuna seal paiknes Sokoto kalifaat, millel oli selgem ja efektiivsem võimustruktuur. Kuigi sultan Muhammadu Attahiru I (1853-1903) keeldus brittidega koostööst ning võitles nende vastu, langes ta lahingus 1903. aastal ning brittide poolt võimule seatud Muhammadu Attahiru II(1865-1925) oli märksa koostööaltim.<sup>30</sup> Koostöö brittidega võimaldas kohalikel valitsejatel oma positsiooni kindlustada, kuigi see tähendas ka autonoomia kaotamist.

Briti imperialismiga kaasnesid 1914. aastal lõplikult paika pandud riigipiirid, need muutusid küll pisut 1919. aastal Saksamaale kuulunud alade liitmise tõttu. Hoolimata eelnevalt eksisteerinud ühiskondlikust ülesehitusest, algas koloniaalriigi arendamine Briti valvsa hoole all. Põhja-Nigeerias rakendatud lähenemine vastas laiemale Briti koloniaaldoktriinile, mida tuntakse kui *indirect rule* ehk kaudne valitsemine. Selline valitsemisviis võimaldas delegerida administratiivsed ülesanded juba kehtestatud kohalikele valitsejatele, säilitades olemasolevad võimustruktuurid, minimeerides otsest sekkumist ja vähendades potentsiaalset vastupanutegevust.<sup>31</sup> Erinevalt Põhja-Nigeerias kehtestatud kaudsest valitsemisviisist, lähenesid britid Lõuna-Nigeeria protektoraadile hoopis otsesemalt. Koloniaalhaldurid kehtestasid kontrolli kohaliku valitsemise üle, rakendasid lääne õigussüsteeme ja institutsioone, arendasid kristlikku misjonitegevust ning levitasid haridust.<sup>32</sup> Erinevused Põhja- ja Lõuna-Nigeeria koloniseerimise

---

<sup>28</sup> Crowder, M. The story of Nigeria, Faber and Faber, 1978, lk 232-233

<sup>29</sup> LDHI: African Participation and Resistance to the Trade  
[https://ldhi.library.cofc.edu/exhibits/show/africanpassageslowcountryadapt/introductionatlanticworld/african\\_participation\\_and\\_resi](https://ldhi.library.cofc.edu/exhibits/show/africanpassageslowcountryadapt/introductionatlanticworld/african_participation_and_resi)

<sup>30</sup> Ubah, C. N. The British Occupation of the Sokoto Caliphate: The Military Dimension, 1897-1906, Paideuma, 40, 1994, lk 86

<sup>31</sup> Crowder, M. The story of Nigeria, Faber and Faber, 1978, lk 241-243

<sup>32</sup> Crowder, M. The story of Nigeria, Faber and Faber, 1978, lk 141-148

lähenemises olid tingitud mitmest tegurist. Põhja-Nigeeriat iseloomustas tunduvalt paremini väljakujunenud ja tsentraliseeritud poliitilised üksused, kus autoriteetsete valitsejate kontroll oli piisav, et tagada Briti ülemvõim. Britid leidsid, et kaudne sekkumine on efektiivsem, kuna kohalike valitsejate võimu ja sellega kaasnevate mugavuste säilitamine oli tõhus viis tagada valitsejate lojaalsus minimaalse koloniaalvägede (ennekõike koloniaalohvitseride) kohalolekuga. Selline lähenemine vähendas struktureeritud vastupanu ja aitas hoida kulusid madalal. Lõuna-Nigeeria oli seevastu killustunud, tsentraliseeritud võimu puudumine nõudis brittidelt otsesemat lähenemist valitsemisel. Põhja- ja Lõuna-Nigeeria elanikud olid kolonialismist mõjutatud erinevalt, seda ka koloniaalriigi geograafia tõttu. Põhja-Nigeeria, mida asustasid peamiselt moslemid, oli raskesti läbitava maastiku tõttu palju keerulisem koht, kus eksportida põllumajandussaadusi, mis olid sealsete alade peamine majandusharu.<sup>33</sup> Lõuna-Nigeerias leidis rohkelt kergemini kättesaadavaid loodusvarasid, nagu toorkumm, palmiõli ja nafta, mille ulatuslikum puurimine algas 1956. aastal.<sup>34</sup>

## **2.2 Koloniaalpoliitika sotsiaalne jaotusefekt: etniline ebavõrdsus ja vastasseis**

Briti administratsioon rakendas Nigeerias piirkonniti erinevaid valitsemisviise. Põhjaosas, kus domineeris islam ja eksisteeris tsentraliseeritud Sokoto kalifaat, kasutati kaudset valitsemist. Selle süsteemi alusel säilitati kohalike valitsejate võimupositsioon, allutades nad samal ajal Briti huvidele. See võimaldas koloniaalvõimul vähendada halduskulusid ja hoida vastupanu minimaalsena. Lõunaosas, kus poliitiline korraldus oli killustatum, eelistas Briti võim otsest haldamist – kehtestati lääne õigussüsteem, soodustati kristlikku misjonitööd ning arendati haridust. Erinev kohtlemine süvendas regiooni ja rahvaste vahelist lõhet ning lõi pinnase hilisemaks identiteedipõhiseks konkurentsiks.<sup>35</sup>

Koloniaalvõimu tegevus mõjutas ka ühiskondlikku jaotust ning majanduslikku arengut. Põhjas, mis oli majanduslikult vähem atraktiivne ja raskemini ligipääsetav, piirdus Briti kohalolek

---

<sup>33</sup> Lovejoy, P. E. "Plantations in the Economy of the Sokoto Caliphate". *The Journal of African History*, 19, 1978, lk 341–368

<sup>34</sup> Frynas, J. G. *Oil in Nigeria: Conflict and Litigation Between Oil Companies and Village Communities*, LIT Verlag Münster, 2000, lk 9

<sup>35</sup> Crowder, M. *The story of Nigeria*, Faber and Faber, 1978, lk 241-243

valdavalt kohaliku eliidi kaudu valitsemisega.<sup>36</sup> Lõunas leidis seevastu väärtuslikke loodusvarasid, nagu palmiõli, kumm ja nafta. Seal arenes intensiivne majanduslik eksploateerimine ning rajati infrastruktuuri, kuid seda peamiselt ekspordiks. Loodusressursside kasutuselevõtt tõi kaasa ulatuslikke sotsiaalseid ja keskkondlikke muutusi, eriti Nigeri delta piirkonnas, kus kohalik elanikkond kannatas maareostuse, sunniviisilise ümberasustamise ja tööjõu eksploateerimise tõttu.<sup>37</sup> Need arengud süvenesid pärast iseseisvumist, kuid nende alged olid juba koloniaalpoliitikas, mis kujundas majandusstruktuuri ühetaoliseks ja toorainekeskseks.

Briti haldussüsteem lõi etnilisi pingeid süvendavaid hierarhiaid. Põhjas soosis administratsioon hausa valitsejaid, kes said seeläbi rohkem võimu teiste rahvaste üle. Lõunas andsid hariduslikud eelised jorubadele ja igbodele, kellest viimasena nimetatu seas kujunes välja tugev haritud eliit. See võimaldas neil hõlpsamalt pääseda riiklike institutsioonide juurde, mis tekitas pahameelt teiste etniliste gruppide seas ja tugevdas konkurentsi nii kohalikul kui ka riiklikul tasandil.<sup>38</sup>

Koloniaalvõim kehtestas halduspiirid, mis ei lähtunud ei etnilistest ega ajaloolistest eraldusjoontest, vaid eelkõige halduslikust ja logistilisest vajadusest. Selle tulemusena lõhestati seniseid kogukondi, nõrgestati traditsioonilisi võimustruktuure ning loodi uued konfliktijooned. Samuti toimusid rahvaste sunniviisilised ümberasustamised, mille eesmärk oli koondada tööjõudu. See põhjustas eri etniliste rühmade sundkooselu, mis tekitas täiendavat pinget. Üheks varasemaks näiteks on 1953. aasta Kano rahutused, mis peegeldasid kasvavaid pingeid linnastumise ja sisemise rände tõttu.<sup>39</sup>

Briti koloniaalvõim kasutas etnilist eristamist ja vastandamist teadlikult, et vältida rahvusliku ühtsuse kujunemist ning säilitada kontroll kohaliku elanikkonna üle. Tugevdatud said just need rühmad, kelle kaudu oli võimule mugavam ligi pääseda, mistõttu loodi pikaajalised pinge- ja usaldamatuse mustrid, mis kandsid edasi ka iseseisvusjärgsesse perioodi.

---

<sup>36</sup> Lovejoy, P. E. "Plantations in the Economy of the Sokoto Caliphate". *The Journal of African History*, 19, 1978, lk 341–368

<sup>37</sup> Nwachukwu, I. and Ifeyinwa C. M. "The Socio-Cultural Implications of Crude Oil Exploration," in *The Political Ecology of Oil and Gas Activities in the Nigerian Aquatic Ecosystem*, Academic Press, London, 2018, lk 177-190

<sup>38</sup> Crowder, M. *The story of Nigeria*, Faber and Faber, 1978, lk 141-148

<sup>39</sup> Nwanze, C. Echoes of 1953 Kano riot, *The Guardian*, 2018, <https://guardian.ng/politics/echoes-of-1953-kano-riot/>

Sunniviisiline ümberasustamine, ebavõrdne kohtlemine ning kogukondade lõhestamine võimu kindlustamise eesmärgil ei toetanud ühtse rahvusriigi kujunemist. Samas ei saa kõiki Nigeeria tänapäevaseid probleeme taandada ainult koloniaalajastule. Kohalikud konfliktid ei alanud Briti võimu kehtestamisega – need olid piirkonniti kestnud sajandeid. Britid kasutasid neid vastuolusid sageli ära kaubanduslikel eesmärkidel, ent pärast nende lahkumist süvenesid seni vaos hoitud pinged kohalike võimude tegevuse ja poliitilise manipuleerimise tõttu.

### 2.3 Etnilisuse roll ja mõju Nigeeria sisepoliitikas

Nigeerias, nagu ka paljudes teistes Aafrika riikides, on etnilisus mänginud poliitikas tähtsat rolli ning teeb seda tänapäevani. Briti administratsioon oli selgelt eelistanud kolme suurt, teiste arvelt, süvendades etnilist killustatust.<sup>40</sup> Postkoloniaalses Nigeerias jätkasid poliitilised parteid selle lõhestatuse kinnistamist, kuna parteide etnotsentristlik olemus soodustab sisepoliitilist võitlust, võimu kuritarvitamist ja korrupsiooni, mis takistab sidusa rahvusliku identiteedi kujunemist.<sup>41</sup>

Nigeeria esimene parlament oli killustunud vastavalt rahvastiku etnilisele koosseisule. Valitsuskoalitsiooni kuulusid Põhja Rahvakongress (*Northern People's Congress, NPC*), mille liikmed olid peamiselt Põhja-Nigeeria moslemid ning Nigeeria ja Kameruni Rahvusnõukogu (*National Council of Nigeria and the Cameroons, NCNC*), kuhu kuulusid valdavalt Ida- ja Lõuna-Nigeeria kristlased. Opositsiooni juhtis Tegevusrühm (*Action Group, AG*), mis esindas eelkõige Lääne-Nigeeria kristlasi.<sup>42</sup> Erinevate poliitiliste vaadetega parteide vahel oli keeruline saavutada ühtset arusaama Nigeeria rahvusriigi kujundamisest. Kuigi tehti mitmeid katseid edendada rahvuslikku identiteeti ja ületada etnilisi piire – sealhulgas võeti vastu riigilipp, hümn ja vapp ning hariduses hakati rõhutama ühist ajalugu ja kultuuripärandit, probleem aga säilis, nimelt puudus sageli ajalooline ühisosa või oli see hoopis konkureeriva olemusega.<sup>43</sup>

---

<sup>40</sup> American Historical Association, *England's Indirect Rule in Its African Colonies*, 2004  
<https://www.historians.org/resource/englands-indirect-rule-in-its-african-colonies/>

<sup>41</sup> Joseph, R. A. *Democracy and Prebendal Politics in Nigeria: The Rise and Fall of the Second Republic*, Cambridge University Press, 1987, lk 17–19

<sup>42</sup> Falola, T. O. and Ade-Ajayi, F. J. *Independent Nigeria*, Encyclopedia Britannica

<sup>43</sup> Diamond, L. *Class, Ethnicity, and Democracy in Nigeria: The Failure of the First Republic*, Syracuse University Press, 1988, lk 21–23

Nii nagu mitmes teises Sahara-taguses Aafrika riigis, oli ka Nigeerias parteide teke sageli seotud etno-religioosete kuuluvusgruppidega. Partei ideoloogial oli tihti teisejärguline tähtsus. Valimiskampaaniates pandi rõhku etnilisele kuuluvusele ning kandidaadid keskendusid eelkõige oma kogukonna toetuse kindlustamisele. Selline strateegia süvendas ajaloolisi pingeid ning muutis valimisperioodid sageli ärevaks ja vägivaldseks.<sup>44,45</sup> Selline poliitiline strateegia õhutas ajaloolisi konflikte ning valimisperioode iseloomustasid sageli pinged ja vägivald.<sup>46</sup> Valimistest said sisuliselt etnilised lahinguväljad, kus parteid muutusid pigem etnilise mobiliseerimise vahendiks kui sisulise poliitika platvormiks. Selle tagajärjel sattusid riigiasutustesse sageli inimesed, kelle pädevus ei olnud määrav, vaid olulisem oli nende etniline kuuluvus.<sup>47</sup> Tänapäevani peetakse ühe etnilise grupi poliitilist edu sageli teise grupi ebaõnnestumiseks, mis toidab vaenulikkust ja usaldamatust. See olukord muudab riigi sisemise ühtsuse saavutamise keeruliseks.

Selline poliitiline ülesehitus muudab riigi sisese ühtsuse saavutamise keeruliseks. Samas pakub see huvitavat uurimisainest: valimistulemuste põhjal on võimalik määratleda etnilised piirid, mille alusel loodud väiksemad üksused võiksid olla potentsiaalselt rahumeelsemad ja stabiilsemad. Siiski püsib Nigeeria sisepoliitikas identiteedikeskne seisak, kus võimule saanud poliitikud viivad ellu reforme, mis soosivad peamiselt nende enda etnilist gruppi ja marginaliseerivad oponente. See olukord süvendab konflikte ning kinnitab etnilisuse jätkuvat tähtsust, kui mitte keskset rolli, Nigeeria poliitikas.

Nigeeria sisepoliitikat komplitseerivad riigi aladel elavad etnilised rühmad, kes on oma elustiililt nomaadid, nagu hausa-fulbe rahvad, kes jagunesid Nigeeria, Nigeri, Tšaadi ja Kameruni vahel ning tekitasid niimoodi probleeme nende kogukondade jaoks läbi piiritülide. Tuntuim konkureeritud piirkond on Nigeeria ja Kameruni vahel kohati tänapäevani konfliktide allikas.<sup>48</sup> Eriti teravad on konfliktid fikseeritud elukohtadega põllumajanduskogukondade ja

---

<sup>44</sup> Osaghae, E. E. "Ethnicity and the State in Africa," *African Sociological Review*, vol. 1, no. 2, 1997, lk 27–34

<sup>45</sup> Lewis, P. M. "From Prebendalism to Predation: The Political Economy of Decline in Nigeria," *The Journal of Modern African Studies*, vol. 34, no. 1, 1996, lk 79–103

<sup>46</sup> Suberu, R. *Federalism and Ethnic Conflict in Nigeria*, United States Institute of Peace Press, 2001, lk 45–50

<sup>47</sup> Mazrui, A. A. "Ethnicity and Pluralism: The Politicization of Ethnicity in Africa," *Ethnic and Racial Studies*, vol. 1, no. 1, 1978, lk 25–45

<sup>48</sup> Konings, P. *The Anglophone Cameroon-Nigeria Boundary: Opportunities and Conflicts*, *African Affairs* Vol. 104, No. 415 (Apr, 2005), lk 290

karjakasvatavate vahel. Kuigi paljud neist kokkupõrgetest on lokaalsed ega pruugi alati vägivaldsed olla, on nad märgiks püsivatest struktuursetest probleemidest.

### **2.3.1 Sõjaväeline diktatuur ning selle roll etniliste konfliktide puhkemises**

Iseseisva Nigeeria ajalugu võib jagada kaheks: demokraatlikult valitsetud ja sõjaväelise diktatuuri all olevaks perioodiks. Hoolimata nende kahe erineva valitsemisvormi vastandlikkusest jätkusid riigis siiski etno-religioossed konfliktid.

Kindral Gowon valitses Nigeeriat 1966. aasta riigipöördest 1975. aastani, mil teda järgmise riigipöörde tagajärjel võimult eemaldati.<sup>49</sup> Gowoni üheksa aastat kestnud sõjaväeline diktatuur oli pikem, kui riik oli varem olnud tsiviilvalitsuse all. Siiski ei kadunud probleemid, mis olid juba enne 1966. aasta riigipööret riiki lõhestanud. Gowoni valitsemisaja iseloomustuseks olid korrupsioon, majanduslikud raskused, opositsiooni repressioonid vajadusel relvajõudude toel ning püsivad etnilised pinged. Kui enne 1966. aasta riigipööret süüdistati Aguiyi-Ironsi ebaõiglases soosimises, eriti igbo rahvuse suhtes, siis Gowoni poliitika soosis selgelt Põhja-Nigeeriast pärit hausa etnilist gruppi.<sup>50</sup>

1975. aastal toimus uus riigipööre, mille tulemusena sai võimule kindral Murtala Mohammed (1938-1976). Kuigi tegemist oli karismaatilise juhiga, ei suutnud ta kaua võimul püsida, kuna 1976. aastal tapeti ta järgmise riigipöördekatse käigus.<sup>51</sup> Nigeeria ajaloos on kokku olnud viis riigipööret, samas kui sõjaväeline diktatuur kestis 1966–1999, välja arvatud lühiajaline demokraatlik periood 1979–1983, ehk teine vabariik. Erinevate sõjaväeliste valitsejate juhtimise ühine joon on, et nad kasutasid ära etnilisi ja usulisi pingeid, et suunata rahva tähelepanu eemale riigis valitsevatest majandusprobleemidest, suunates samal ajal viha teiste etniliste gruppide suunas. Samuti otsisid diktaatorid alati tuge omaenda etniliselt grupilt, sest see vähendas vastuputši

---

<sup>49</sup> Gowon Ousted in Nigeria; Coup Ends Nine-Year Rule, The New York Times. 30 July 1975

<sup>50</sup> U.S. Library of Congress, "Nigeria - The Gowon Regime" <https://countrystudies.us/nigeria/25.htm>

<sup>51</sup> "NIGERIA CONFIRMS KILLING OF LEADER". The New York Times. 15 February 1976, <https://www.nytimes.com/1976/02/15/archives/nigeria-confirms-killing-of-leader-military-council-gives-post-to.html>.

ohtu. Seetõttu võib väita, et isegi sõjaväelise diktatuuri all süvenes riigisisest killustus ja etniline lõhenemine.

### **2.3.2 Tsiviilvalitsuse taastamine ja konfliktide jätk**

1999. aasta tähistab Nigeeria ajaloos pöördepunkti. Kui kõrvale jätta Nigeeria teine vabariik ehk nelja-aastane periood 1979–1983, siis oli Nigeerias lõppenud 1966. aastast saadik valitsenud sõjaväeline diktatuur. Diktatuurist väsinud rahva jaoks oli see lootuste aeg, mil oodati korrupsiooni vähenemist, inimõiguste austamist ja majanduslike olude kiiret paranemist. Samas tõusid uue riigikorra loomise taustal esile vanad pinged, mis polnud kuhugi kadunud, ning 1999. aastat iseloomustab ka ägestunud konkurents ressursside ja riigisisese võimu üle.

1999. aasta demokraatia taastamise ja 1960. aasta iseseisvumise vahel leidub mitmeid paralleele, kuna paljuski kordusid samad mustrid. Nigeeria föderaalsete süsteemi põhimõtteline eesmärk oli tagada etniliste rühmade ja peamiselt nende poolt asustatud piirkondade vaheline võrdsus. Kahjuks viis see aga järjekordselt jäikade fraktsioonide tekkimiseni, kes olid omavahel pidevas konfliktis ning konkureerisid üksteisega. Nagu 1960. aastal, kujunesid ka 1999. aastal kolm peamist jõugruppi: hausad-fulani rahvad Põhja-Nigeeriast, jorubad läänest ja edelast ning igbod idast ja kagust.

Presidendiks sai Olusegun Obasanjo (snd. 1937), kes oli joruba rahvusest. Sellise valikuga püüti rahustada jorubasid, kuna 1993. aastal toimunud valimised oleks võitnud jorubade liider Moshood Abiola (1937-1998).<sup>52</sup> Tähelepanuväärne on, et verivärskes demokraatlikus riigis valiti president mitte ainult tema kvalifikatsioonide põhjal, vaid just tema etnilise tausta järgi. Selline loodetud kompromiss tekitas aga rahunusi teiste etniliste rühmade seas, eelkõige tundsid end riivatuna igbod. Ei tohi unustada ka väiksemaid etnilisi rühmi, kes väljendasid oma pahameelt ja tõrjutust, kuna neid ei kaasatud valitsuse tähtsaimatesse ametikohtadesse.<sup>53</sup> Nende arusaadav põhjendus oli, et

---

<sup>52</sup> Hamilton, J. Nigeria in Pictures, 2003, Twenty-First Century Books, lk 70

<sup>53</sup> Segun, J. and Idowu P. O. The Political-Economy of Nigeria's National Insecurity: An Examination of the Fourth Republic, in "Crawford Journal of Business and Social Sciences", 2015, lk 51-56

hausade, igbode ja jorubade jätkuv domineerimine marginaliseerib neid ning süvendab juba niigi eksisteerivat ebavõrdsust nende suhtes.

Etniliselt pingelistes piirkondades puhkes 1999. aastal ulatuslik vägivald ning Nigeeria Keskvööndist kujunes üks rahutumaid regioone. Peamisteks probleemideks olid karjakasvatajate ja põlluharijate vahelised vastasseisud, mida põhjustasid vastandlikud elustiilid ja maa kasutamise õigused. Esialgu majanduslikena näivad lahkkelid eskaleerusid kiiresti ka etnilisteks ja usulisteks vastandusteks. Eriti teravalt ilmnesis need Benue ja Plateau osariikides, kus relvastatud rühmitused sattusid kokkupõrgetesse. Enim kannatasid siiski relvastamata tsiviilisikud.<sup>54</sup>

1999. aastal võttis Põhja-Nigeerias asuv Zamfara osariik taas kasutusele šariaadi seadused, mis olid osaliselt juba Nigeeria õigussüsteemis eksisteerinud. Varasemalt kehtisid need vaid tsiviilõiguses moslemite vahel, kuid nüüd inkorporeeriti need ka kriminaalõigusse kogu osariigis.<sup>55</sup> Aastatel 2000-2002 järgnesid Zamfarale veel 11 osariiki.<sup>56</sup> Selle muudatusega tekkis kohene konflikt valdavalt moslemitest koosneva elanikkonna ja usuliste vähemusgruppide vahel. Moslemite seas pälvis šariaadi süsteemi ulatuslikum rakendamine arusaadavalt heakskiitu ning seda peeti naasmiseks ajaloolise tava juurde. Teiste usuliste rühmade esindajad nägid aga selles diskrimineerimist, kui mitte otsest rünnakut. Põhiliseks argumendiks šariaadi vastu oli see, et mitmeusulises riigis nagu Nigeeria kujutab selline süsteem otsest põhiseaduses tagatud usuvabaduse rikkumist.<sup>57</sup> Kuigi see vastasseis ei paisunud märkimisväärselt vägivaldseks, lõi see siiski pinnase edasistele rahutustele äsja demokraatliku valitsemisvormi omaks võtnud riigis.

## **2.4 Etnilisuse roll ja mõju Nigeeria välispoliitikas**

Etniline killustatus on avaldanud mõju mitte ainult Nigeeria sisemistele arengutele, vaid ka tema rahvusvahelistele suhetele. Kodusõjad ja korduvad rahutused on andnud märku riigi poliitilisest

---

<sup>54</sup> Accord.org, Understanding the Herder-Farmer Conflict in Nigeria, 2018 <https://www.accord.org.za/conflict-trends/understanding-the-herder-farmer-conflict-in-nigeria/>

<sup>55</sup> CSW, Nigeria on brink of religious strife after Zamfara state officially adopted Saria law, 1999

<sup>56</sup> Clapham, C., Herbst, J. and Mills, G. Big African States: Angola, DRC, Ethiopia, Nigeria, South Africa, Sudan, Wits University Press, 2006, lk 85

<sup>57</sup> Constitution of Nigeria, Chapter 4. Section 38. Accessed February 28, 2025 <https://nigerian-constitution.com/chapter-4-section-38-right-to-freedom-of-thought-conscience-and-religion/>

ebastabiilsusest, mis on omakorda vähendanud usaldust välispartnerite ja investorite silmis. Samal ajal tuleb arvesse võtta ka laiemat geopoliitilist konteksti, kus Nigeeria sisemised pinged peegeldasid lääneriikide ja idabloki vastasseisu võimu pärast Aafrikas ja mujal maailmas.

1967. aastal alanud Biafra iseseisvuspüüdlus ja sellele järgnenud humanitaarkriis nõrgendasid Nigeeria positsiooni rahvusvahelisel areenil. Prantsusmaa, Lõuna-Aafrika Vabariik ja Vatikan väljendasid toetust Biafrale, samal ajal kui Suurbritannia, Ameerika Ühendriigid ja Nõukogude Liit toetasid keskvalitsust. Lääne suurriigid hindasid Nigeeriat kui Lääne-Aafrika võtmetähtsusega liitlast, kelle lagunemine võinuks tugevdada sotsialistlikke ja revolutsioonilisi liikumisi mujal mandril. Ka Moskva toetas territoriaalse terviklikkuse säilimist, lootes kujundada Nigeeriat usaldusväärse partneri. Prantsusmaa nägi seevastu võimalust laiendada oma mõjuvõimu Lääne-Aafrikas Biafra toetamise kaudu.<sup>58</sup> Sellised arengud kujundasid pildi riigist, mille sisemised pinged pärssisid välispoliitilist usaldusväärset. Ettevõtmised, kus ressursse ja abi jagati läbipaistmatult, sageli etnilise kuuluvuse alusel, süvendasid rahvusvahelist skeptilisust. Korruptsiooni ja haldussuutmatust käsitleti sageli takistustena koostööle.

Pärast Biafra iseseisvuskatse mahasurumist jäi rahvuslik ühtsus habras ning etnilised pinged mõjutasid jätkuvalt riigi kuvandit. 1970. ja 1980. aastatel oli võim sõjaväeliste režiimide käes, mille legitiimsus tugines tihti ühe etnilise grupi domineerimisele. See tekitas kahtlusi valitsuse esindusvõimekuse osas ning vähendas usaldust rahvusvahelisel tasandil.

Kuigi Nigeeria taotles juhtpositsiooni Lääne-Aafrikas ning osales aktiivselt piirkondlikes julgeolekualgatustes, näiteks Lääne-Aafrika Riikide Majandusühenduse (ECOWAS) rahutagamissioonides Libeerias ja Sierra Leones, püsis sisemine ebakindlus takistusena konstruktiivseks koostööks. Ameerika Ühendriigid ja Euroopa Liit suhtusid riigi arengusuundadesse ettevaatlikult, nähes Nigeeriat pigem ebastabiilse ja korrumppeerunud partnerina.<sup>59</sup> Nõukogude Liidu lagunemise järel muutus Nigeeria tähtsus lääne silmis uuesti aktuaalseks, kuid pidevad rahutused, usulised vastasseisud ja etniline vägivald takistasid tõhusat koostööd ka 1990. aastatel.

---

<sup>58</sup> Wyss, Marco. Neo-Imperial Cold War? Biafra's Franco-African Arms Triangle, *The Journal of African History*. Cambridge University Press, Vol. 65, No. 2, 2024, lk 47-65

<sup>59</sup> ECOWAS Successes and Failures in Liberia, Sierra Leone, Cote d'Ivoire, Guinea, and Guinea-Bissau. World Mediation Organization. <https://worldmediation.org/peace-operations-in-west-africa-ecowas-successes-and-failures-in-liberia-sierra-leone-cote-divoire-guinea-and-guinea-bissau/>

## JÄRELDUSED

Nigeerial on märkimisväärne arengupotentsiaal tänu oma rikkalikele loodusvaradele, noorele elanikkonnale ja strateegilisele asukohale. Siiski on seda potentsiaali takistanud sügavalt juurdunud sotsiaalne ja poliitiline killustatus, mille keskmes on sageli etniline kuuluvus ning sellest tulenev konkurents majanduslike ja poliitiliste ressursside pärast.

Alates iseseisvumisest 1960. aastal on rahvusvaheline kogukond toetanud Nigeeriat märkimisväärse välisabiga, lootes edendada majandusarengut ja sotsiaalset stabiilsust. Kuid abiprogrammide mõju on jäänud tagasihoidlikuks. Seda on õõnestanud ulatuslik korrupsioon, juhtimisvõimekuse puudujäägid ning ebaühtlane ressursside jaotamine. Kui riiklik poliitika soosib teatavaid piirkondi või etnilisi rühmi, tajuvad teised kogukonnad seda marginaliseerimisena. Selline jaotusviis süvendab vastastikust umbusku ja suurendab ühiskondlikku lõhet.

Nigeeria nn etno-religioossed konfliktid ei ole enamasti pelgalt identiteedi pinnalt puhkenud vaenud. Pigem tuleb neid vaadelda kui poliitilisest ja majanduslikust ebavõrdsusest ajendatud pingeid, mis väljenduvad etniliste ja usuliste jagunemiste kaudu. Etniline kuuluvus on kujunenud kanaliks, mille kaudu väljendatakse laiemat rahulolematust ressursside ja esindatuse ebavõrdse jaotumise üle. Seetõttu ei saa etnilisi pingeid käsitleda eraldiseisvate nähtustena, vaid need tuleb asetada laiemasse konteksti – struktuursete ebaõigluste, nõrkade institutsioonide ja arengupoliitika läbikukkumise taustsüsteemi.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et vägivaldne vastasseis etniliste rühmade vahel ei tulene niivõrd ajaloolisest vaenust või kultuurilistest erinevustest, vaid pigem süsteemsest tasakaalustamatusest ja poliitilise tahte puudumisest neid probleeme lahendada. See on ebaõnnestunud riigiehituse, loodusressursside ebaõiglase kasutamise ja nn külluseparadoksi kombineeritud tulemus.<sup>60</sup>

---

<sup>60</sup> Karl, Terry Lynn. *The Paradox of Plenty: Oil Booms and Petro-States*. University of California Press, 1997.

## KOKKUVÕTE

Mõiste „etniline konflikt“ võib osutada eksitavaks, kui seda rakendatakse mehhaaniliselt olukordadele, mille algpõhjused ulatuvad sügavamale kui pelk identiteedipõhine vastasseis. Nigeeria iseseisvusjärgsete sündmuste analüüs näitab, et paljud nn etnilised konfliktid on sisuliselt seotud ressursside, eriti naftavarude, pärast peetava võimuvõitlusega. Heaks näiteks on Biafra sõda, mida tihti käsitletakse etnilise kokkupõrkena, kuid mille keskmes olid tegelikult territoriaalse terviklikkuse säilitamine, majanduslikud huvid ja strateegiline tasakaal. Biafra eraldumispüüdlus ohustas föderaalset riigi stabiilsust ning selle vastu mobiliseeriti riiklik jõud, eeskätt seetõttu, et piirkond hõlmas olulisi naftavarusid.

Etniline kuuluvus on olnud Nigeeria poliitilise eliidi käsutuses vahend, mille kaudu õigustada oma võimupositsiooni ja mõjutada ressursside jaotust. Seetõttu ei saa konfliktide põhjuseid taandada üksnes koloniaalpärandile või riigipiiride kunstlikkusele – lõppude lõpuks on kõik poliitilised piirid inimtekkelised. Probleemide tuum peitub pigem majanduslikus sõltuvuses eksporditulust ja poliitilises konkureerimises selle kontrolli üle.

Nafta on kujunenud Nigeeria poliitilise ühtsuse ja territoriaalse stabiilsuse sambaks. Ilma selle ressursita oleks riik tõenäoliselt juba varases iseseisvusjärgses perioodis lagunenu. Põhja-Nigeeria suhteline ühtsus põhineb ajalooliselt tsentraliseeritud võimustruktuuridel, näiteks Sokoto kalifaadil. Lõunaosa on samas jäänud killustatuks nii etniliselt kui keeleliselt. See struktuuriline erinevus, mida süvendavad religioossed ja kultuurilised erisused, on loonud püsiva pingevälja riigi põhja ja lõuna vahel.

Võttes arvesse tänapäevast poliitilist ja sotsiaalset olukorda, on vähetõenäoline, et Nigeeria suudab lähitulevikus algselt algatada kooskõlastatud reformiprotsessi, mis loeks aluse püsivale sisemisele rahule. Selline stabiilsus eeldaks sügavat institutsionaalset ümberkorraldust, võimalikku föderaalstruktuuri ümberkujundamist või isegi uute, etnilise alusel moodustatud haldusüksuste teket. Ent isegi selliste radikaalsete sammude korral ei ole edukas tulemus garanteeritud.

## KASUTATUD ALLIKAD JA KIRJANDUS

### Allikad

Constitution of Nigeria, Chapter 4. Section 38. Accessed February 28, 2025. <https://nigerian-constitution.com/chapter-4-section-38-right-to-freedom-of-thought-conscience-and-religion/>.

Gowon Ousted in Nigeria; Coup Ends Nine-Year Rule. *The New York Times*, July 30, 1975. <https://www.nytimes.com/1975/07/30/archives/gowon-outsted-in-nigeria-coup-ends-nineyear-rule-gowon-deposed-as.html>.

Nigeria Confirms Killing of Leader. *The New York Times*, February 15, 1976. <https://www.nytimes.com/1976/02/15/archives/nigeria-confirms-killing-of-leader-military-council-gives-post-to.html>.

Smith, R. S. *Lagos Consulate, 1851–61*. London: Macmillan, 1979.

### Kirjandus

Afeadie, P. A. *The Hidden Hand of Overrule: Political Agents and the Establishment of British Colonial Rule in Northern Nigeria, 1886–1914*. York University, 1996.

Afigbo, A. E. *The Abolition of the Slave Trade in Southeastern Nigeria, 1885–1950*. University of Rochester Press, 2006.

Anderson, B. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Verso, 1983.

Brass, P. R. *Ethnicity and Nationalism: Theory and Comparison*. Sage Publications, 1991.

Carland, J. M. *The Colonial Office and Nigeria, 1898–1914*. Hoover Institution Press, 1985.

Clapham, C. Jeffrey Herbst, and Greg Mills. *Big African States: Angola, DRC, Ethiopia, Nigeria, South Africa, Sudan*. Wits University Press, 2006.

- Crowder, M. *The Story of Nigeria*. Faber and Faber, 1978.
- Davidson, B. *The Black Man's Burden: Africa and the Curse of the Nation-State*. James Currey, 1992.
- Diamond, L. *Class, Ethnicity, and Democracy in Nigeria: The Failure of the First Republic*. Syracuse University Press, 1988.
- Ekeh, P. P. "Colonialism and the Two Publics in Africa: A Theoretical Statement." *Comparative Studies in Society and History* 17, no. 1 (1975): 1k 91–112.
- Frynas, J. G. *Oil in Nigeria: Conflict and Litigation Between Oil Companies and Village Communities*. LIT Verlag Münster, 2000.
- Gurr, T. R. *Why Men Rebel*. Princeton University Press, 1970.
- Hamilton, J. *Nigeria in Pictures*. Twenty-First Century Books, 2003.
- Herbst, J. *States and Power in Africa: Comparative Lessons in Authority and Control*. Princeton University Press, 2000.
- Hermann, R. "Empire Builders and Mushroom Gentlemen: The Meaning of Money in Colonial Nigeria." *The International Journal of African Historical Studies* 44, no. 3 (2011): 1k 393–413.
- Horowitz, D. L. *Ethnic Groups in Conflict*. University of California Press, 1985.
- Huntington, S. P. *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. Simon and Schuster, 1996.
- Joseph, R. A. *Democracy and Prebendal Politics in Nigeria: The Rise and Fall of the Second Republic*. Cambridge University Press, 1987.
- Kalu, O. U. *The Embattled Gods: The Christianization of Igboland, 1841–1991*. Africa World Press, 2003.
- Karl, T. L. *The Paradox of Plenty: Oil Booms and Petro-States*. University of California Press, 1997.
- Lewis, P. M. "From Prebendalism to Predation: The Political Economy of Decline in Nigeria." *The Journal of Modern African Studies* 34, no. 1 (1996): 79–103.

- Lovejoy, P. E. "Plantations in the Economy of the Sokoto Caliphate." *The Journal of African History* 19 (1978): 341–368.
- Mann, M. *The Dark Side of Democracy: Explaining Ethnic Cleansing*. Cambridge University Press, 2005.
- Mazrui, A. A. "Ethnicity and Pluralism: The Politicization of Ethnicity in Africa." *Ethnic and Racial Studies* 1, no. 1 (1978): 25–45.
- Montgomerie, W. N. M. *Nigeria under British Rule*. Barnes & Noble, 1965.
- Nwachukwu, I. and Ifeyinwa C. M. "The Socio-Cultural Implications of Crude Oil Exploration." In *The Political Ecology of Oil and Gas Activities in the Nigerian Aquatic Ecosystem*, Academic Press, 2018.
- Osaghae, E. E. "Ethnicity and the State in Africa." *African Sociological Review* 1, no. 2 (1997): 5–20.
- Peel, J. D. Y. *Religious Encounter and the Making of the Yoruba*. Indiana University Press, 2003.
- Segun, J. and Idowu P. O. "The Political-Economy of Nigeria's National Insecurity: An Examination of the Fourth Republic." *Crawford Journal of Business and Social Sciences* 5, no. 2 (2015): 110–123.
- Suberu, R. *Federalism and Ethnic Conflict in Nigeria*. United States Institute of Peace Press, 2001.
- Tamuno, T. N. *The Evolution of the Nigerian State: The Southern Phase, 1898–1914*. Longman, 1972.
- Wolff, S. *Ethnic Conflict: A Global Perspective*. Oxford University Press, 2006.
- Wyss, M. "Neo-Imperial Cold War? Biafra's Franco-African Arms Triangle." *The Journal of African History* 65, no. 2 (2024): 213–238.

## Internet

Accord. *Understanding the Herder-Farmer Conflict in Nigeria*. 2018. <https://www.accord.org.za/conflict-trends/understanding-the-herder-farmer-conflict-in-nigeria/>.

Accessed February 28, 2025.

Ade-Ajayi, J. F. and Falola. T. O. "Independent Nigeria." *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/place/Nigeria/Independent-Nigeria>. Accessed March 5, 2025.

American Historical Association. *England's Indirect Rule in Its African Colonies*. 2004. <https://www.historians.org/resource/englands-indirect-rule-in-its-african-colonies/>. Accessed March 5, 2025.

Central Intelligence Agency. "Africa: Nigeria." *The World Factbook*. <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/nigeria/>. Accessed May 8, 2025.

CSW. *Nigeria on Brink of Religious Strife after Zamfara State Officially Adopted Sharia Law*. 1999. <https://www.csw.org.uk/1999/11/01/press/3/article.htm>. Accessed February 28, 2025.

World Mediation Organization. *ECOWAS Successes and Failures in Liberia, Sierra Leone, Cote d'Ivoire, Guinea, and Guinea-Bissau*. <https://worldmediation.org/peace-operations-in-west-africa-ecowas-successes-and-failures-in-liberia-sierra-leone-cote-divoire-guinea-and-guinea-bissau/>.

Accessed February 28, 2025.

Joseph, R. A. "Prebendalism and Dysfunctionality in Nigeria." *Brookings Institution*, 2013. <https://www.brookings.edu/articles/prebendalism-and-dysfunctionality-in-nigeria/>. Accessed March 5, 2025.

LDHI. *African Participation and Resistance to the Trade*. [https://ldhi.library.cofc.edu/exhibits/show/africanpassageslowcountryadapt/introductionatlanticworld/african\\_participation\\_and\\_resi](https://ldhi.library.cofc.edu/exhibits/show/africanpassageslowcountryadapt/introductionatlanticworld/african_participation_and_resi). Accessed February 28, 2025.

Nwanze, C. "Echoes of 1953 Kano Riot." *The Guardian (Nigeria)*, 2018. <https://guardian.ng/politics/echoes-of-1953-kano-riot/>. Accessed February 28, 2025.

Oyedokun, O. D. "The Anglo-Aro War: How the British Used an Anti-Slavery Campaign to Conquer Part of Igboland." *Africa Rebirth*, October 24, 2023. <https://www.africarebirth.com/the->

[anglo-aro-war-how-the-british-used-an-anti-slavery-campaign-to-conquer-part-of-igboland/](#).

Accessed October 25, 2024.

U.S. Library of Congress. *Nigeria – The Gowon Regime*. <https://countrystudies.us/nigeria/25.htm>.

Accessed May 28, 2025.

Ubah, C. N. “The British Occupation of the Sokoto Caliphate: The Military Dimension, 1897–1906.” *Paideuma* 40 (1994): 141–158. <https://www.jstor.org/stable/40341673>. Accessed February 28, 2025.

Konings, P. “The Anglophone Cameroon-Nigeria Boundary: Opportunities and Conflicts.” *African Affairs* 104, no. 415 (2005): 275–301. <https://www.jstor.org/stable/3518445>. Accessed April 1, 2025.

## Summary

### *“ Ethnicity as a Source of Conflict in Independent Nigeria in the 20th Century “*

The concept of "ethnic conflict" can be misleading when applied uncritically to situations where the root causes extend beyond identity-based divisions. An analysis of post-independence Nigeria reveals that many so-called ethnic conflicts are, in reality, struggles for control over resources—particularly oil. A key example is the Biafran War, often portrayed as an ethnic conflict, but primarily driven by the federal government's interest in preserving territorial integrity, maintaining access to vital oil reserves, and sustaining strategic balance.

Ethnicity has frequently been used by Nigerian elites as a political instrument to secure and justify power, and to influence the allocation of resources. Thus, the roots of conflict cannot be reduced solely to colonial legacies or the artificiality of national borders—since all political boundaries are, by nature, constructs. The central issue lies in the country's economic dependence on oil revenues and the political competition that arises from it.

Oil has become a cornerstone of Nigeria's political unity and territorial stability. Without it, the country might have fractured early in its post-colonial history. Northern Nigeria has historically maintained stronger internal cohesion due to centralized power structures like the Sokoto Caliphate, while the southern region remains more fragmented in terms of ethnicity and language. This structural imbalance, reinforced by cultural and religious differences, has created lasting tensions between North and South.

Given the current political and social conditions, a coordinated and government-led reform process capable of establishing long-term peace appears unlikely. Achieving sustainable stability would likely require deep institutional transformation, a restructured federal model, or even the emergence of new administrative entities based on ethnic boundaries. However, even such radical changes offer no guaranteed success.

## **Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks**

Mina, Andres Jaan Vainura

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „*Etnilisus kui Konfliktiallikas Iseisvas Nigeerias 20. sajandil*“, mille juhendaja on Karin Veski, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Andres Jaan Vainura

19.05.2025